

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

3/2004

Statsrådets svenska språknämnd informerar
Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunta tiedottaa

Redaktör: Marika Paajanen

10.12.2004

- ◆ Stil och sammanhang gör texter begripligare s. 2
- ◆ Finsk-svensk-finsk militärordbok – några tankar om hur den kommit till s. 3
- ◆ Seminarium med terminologin i fokus s. 5
- ◆ Från proposition till författning s. 7
- ◆ Korrigeringar i SLAF s. 9
- ◆ Nytt på ordboksfronten s. 10
- ◆ Klaras språkspalt s. 11

Språkråd önskar alla läsare
en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Stil och sammanhang gör texter begripligare

Stil och sammanhang och vilken betydelse de har för textförståelsen var temat för Catharina Nyströms föreläsning om textbindningens betydelse på det finsk-svenska översättarseminariet i Sigtuna. Hon definierade textbindningen som en känsla av sammanhang som skapar gott flyt i texten och ger den rytm och inre andning.

Catharina Nyström beskrev ur många synvinklar hur stil och sammanhang skapas i text. Vilka metoder man använder för att skapa stil beror på texten. I vilket syfte är texten skriven och för vem? Hon gav exempel på stilgrepp som används för att få fram budskapet. Ett stilgrepp som används i argumenterande text är *synonymi* där neutrala begrepp byts mot laddade begrepp. Typiskt för sportjournalistiken är att synonymier används som en jargong.

Sammanhang och vad som är viktigt i texten får en skribent fram genom *tematisering*. Tema-remå, där det redan omtalade växlar med det nya, ger texten rytm och tempo. Med utgångspunkt i ett kapitel i Tove Janssons bok *Det osynliga barnet* analyserade Catharina Nyström hur sammanhang skapas genom temaupprepning och temaprogession. I ett kapitel som beskriver muminfamiljen samlad vid verandabordet för att rensa svamp bildar familjen den centrala ledfamiljen som förekommer genom hela texten. Till familjen refereras på olika sätt, bl.a. som ”de”, ”Lilla My”, ”Pappan”, ”vi” och ”Mamman”. Sambanden till den centrala ledfamiljen är tydliga.

I kapitlet finns också en tematisk ledfamilj, nämligen de svampar som familjen rensar. Till dem refereras med ”pepparriskor”, ”flugsvamp”, ”kantareller” och ”vinkremlor”. Den tematiska ledfamiljen pulserar i texten, den kommer in intensivt för att avvecklas under berättelsen.

Det finns även bakgrundsledfamiljer som bildar fond. De syns ibland, ofta i början och slutet. I berättelsen är det den mörka och regniga kvällen som är en bakgrundsledfamilj.

Fördelen med god tematik är att den gör också en svår text begriplig. Ytterligare kan sammanhangen redas ut med en rubriksättning som lyfter fram den centrala ledfamiljen.

Sammanhang kan tydliggöras för läsaren eller åhöraren även på andra sätt, ett av dem är konnektion: ”Vidare, som jag påpekar i min avhandling, torde...”. ”Vidare” är en konnektor. Det finns ord som är *sammanhangssignaler*. Sammanhangssignalerna kan föra framåt i texten, såsom ”även”, ”för det första”. Signalerna kan vara ord som signalerar jämförelse eller motsättning, t.ex. ”däremot”, ”ändå”, eller ord som utvecklar och sammanfattar, såsom ”följaktligen”, ”med andra ord”, ”nämligen” och ”sammantaget”.

Sammanhang och stil har ett starkt samband. Stilen är en kombination av olika faktorer. Den påverkas av avsändarens attityd till mottagaren och innehållet samt av mediet och ämnet. Syftet med texten är också viktigt: vill avsändaren informera eller påverka mottagaren?

Stilen påverkas också av *stilaxlar*. Skribenten kan röra sig på stilaxlar, såsom konkret-abstrakt, lätt-svår, likgiltig-engagerad, subjektiv-objektiv eller långsam-snabb. När skribenten är mån om att hålla sig till en enhetlig stil skapar det sammanhang i texten.

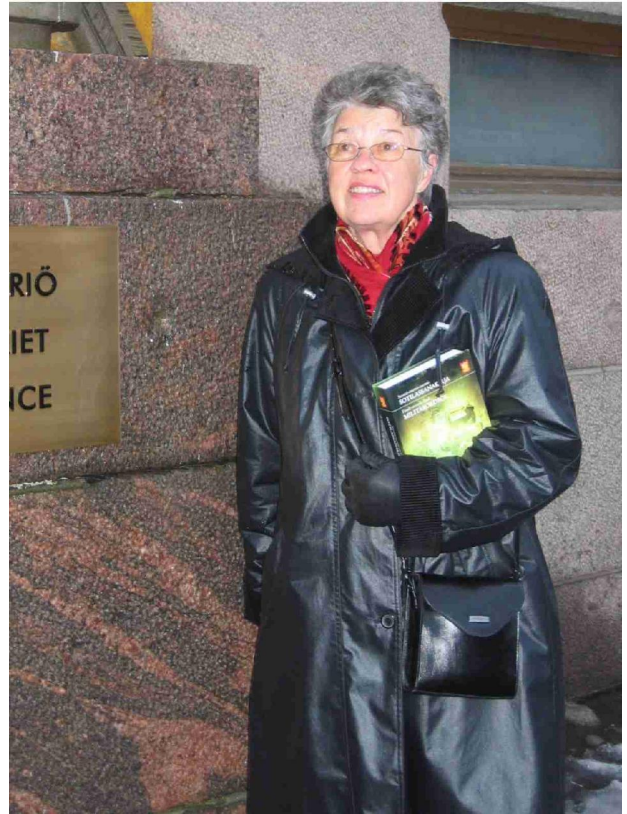
£
Gunilla Garoff
 Statsrådets translatörsbyrå

Finsk-svensk-finsk militärordbok – några tankar om hur den kommit till

En dröm har gått i uppfyllelse, den färska Finsk-svensk-finska militärordboken har kommit ut på marknaden. Allt fick sin början för min del år 1969 då min man, som är officer, kommenderades till Militärhögskolan i Stockholm. Familjen följde förstås med, även om jag fick lämna mitt arbete som lärare i svenska och engelska i Keuru. Då vi år 1971 kom tillbaka till Finland och Helsingfors fortsatte jag mina studier, nu med svenska som huvudämne. Av en slump – eller kanske var det ett gynnsamt öde – blev jag år 1974 översättare vid Huvudstabens dåvarande Utrikesavdelning, som senare döptes om till Internationella avdelningen.

Arbetsuppgifterna bestod av allehanda översättningar som behövdes i samarbetet mellan vår försvarsmakt och de övriga nordiska ländernas försvar. Det gällde brevväxling, besök med orienteringar och de alltid absolut nödvändiga stordiorna, tal, förhandlingar etc. Tyvärr fanns det inte tid att översätta någonting för inhemskt behov, broschyrer bl.a. översattes ofta utanför försvarsmakten. Därför har jag aldrig riktigt blivit expert på finlandssvenska militära termer.

Ganska snart blev jag mycket medveten om att det faktiskt finns två olika svenska militära språk. Jag kontaktades till exempel av folk på dåvarande Sanitetsavdelningen som frågade vad man kunde göra när vårdarna i Sverige drog på munnen varje gång de presenterade sig som sanitetsofficerare från sanitetsavdelningen. Termen har nog använts om sjukvård även i Sverige men har redan länge varit föråldrad. Avdelningen fick sedan namnet Hälsovårdsavdelning, på finska dock fortfarande Lääkintäosasto. I dag heter avdelningen på finska Terveystieteiden osasto medan det svenska namnet fortfarande är Hälsovårdsavdelning. Sanitärer började så småningom kallas för sjukvårdsmän eller även sjukvårdare efter Sverige

Ritva Eskola med militärordboken i fast grepp.

svenskan. Det var ju lite pinsamt när svenskarerna viftade med sina sanitärpåsar och dessa ingalunda hade någonting med våra värnpliktiga sanitärer att göra! Svårigheter med att översätta så att båda förstod vad som menades hade jag hela tiden i olika sammanhang. Ofta krävdes det flera timmars detektivarbete för att hitta en rätt term, så jag började samla termer som det inte gick att finna i ordböcker i avsikt att någon gång göra en ordlista för efterträdare. Vad som fortfarande grämer mig är att jag inte gjorde detta från första dagen i arbetet.

I början av 90-talet började försvarsmakten ge ut sina ordböcker på olika språk. Jag kontaktades av Försvarsmaktens central för utveckling av utbildningen (FöCUU), som redan hade talat med överste Olof Thodén. Därmed erbjöd sig ett tillfälle för mig att förverkliga min

dröm. Jag lovade gå med på att tillsammans med Olof börja skriva en tidsenlig finsk-svensk-finsk militärordbok när jag blivit pensionerad. Olof har varit och är en utmärkt arbetskamrat. Som finlandssvensk officer känner han till den finlandssvenska militära terminologin men har även fått kännedom om det sverigesvenska militära systemet under sina år som militärattaché i Sverige. Vårt samarbete löpte bra under våra otaliga möten trots de långa resorna mellan Ekenäs och Esbo. Tur att det finns datorer och e-post!

Arbetet växte under åren, först var det tal om en ordlista i bokform, sedan ändrades det till en elektronisk ordbok med tusentals termer, som nu alltså kommit ut. Redan i början slogs det fast att vi så mycket som möjligt konkretiserar termerna med exempel och definitioner. Det svåra med specialterminologin är just att även om man hittar en term eller t.o.m. flera termer i ordlistorna vet man inte i vilket sammanhang denna eller dessa kan användas.

Vi fick mycket hjälp av det sverigesvenska material vi hade tillgång till. Av synnerligen stor vikt var också det seminarium med experter inom försvarsförvaltningens olika områden som FöCUU arrangerade. Helt avgörande var dock den insats som Mikael Reuter och Charlotta af Hällström på Svenska språkbyrån gjorde då de språkgranskade ordboken, kommenterade den och gav värdefulla råd för fortsatt arbete. Sist men inte minst vill jag lyfta fram den storartade hjälp som jag under åren fått av Magnus Hinnenberg, chefen för språk- och översättningssektorn vid FöCUU, som har svarat för projektet och utgivandet som helhet.

Jag hoppas att denna ordbok kan hjälpa alla som behöver svenska militära termer och att den kan utgöra en basis för egna kompletteringar. Därtill erbjuder programmet en fin möjlighet i form av menyn Egen ordlista.

£

Fil.mag. Ritva Eskola

Finsk-svensk-finsk militärordbok

ISBN 951-25-1527-X

Systemkrav: PC 80386-processor (Pentium 100 MHz eller bättre rekommenderas).
Windows 95/98/Me/NT/2000/XP. Internminne 16 MB/(95/98), 32 MB (Me/NT) eller
64 MB (2000/XP). VGA-skärm, cd-romspelare, Windows-kompatibel mus.

Överkopierad kräver ordboken 27 MB på hårddisken.

Säljs på Akademiska bokhandeln och övriga välförsedda bokhandlar.

Cirka pris 94 € (inkl. moms)

Utgivare: Försvarsmaktens central för utveckling av utbildningen

Information: magnus.hinnenberg@mil.fi

Seminarium med terminologin i fokus

Statsrådets svenska språknämnds seminarium sett med en utomståendes ögon

Ett sextiototal översättare från bland annat statsrådets translatorsbyrå, ministerierna, Riksdagen, Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten och Finlands Bank samlades på Ständerhuset den 8 november 2004 för att ta del av de senaste rekommendationerna om översättning av författningstexter. Programmet bildade en logisk helhet och föreläsarna belyste temat ur olika synvinklar och kom med byggstenar till en bra författningstext. Det var glädjande att också uppdragsgivaren var företräd.

Seminariet öppnades av språknämndens ordförande, lagstiftningsrådet Sten Palmgren från justitieministeriet. I det första anförandet kommenterade lagstiftningsrådet Ann-Marie Malmsten, likaså från justitieministeriet, nya SLAF och tog bland annat upp ingresskrivning, punktuppställningar, könsneutralitet och tidsuttryck samt gav konkreta exempel på ändrade termer, såsom *verksamhetsutövare* (pro *verksamhetsidkare*), *ikraftträdandebestämmelse* (pro *ikraftträdelsebestämmelse*) och *effektivisera* (pro *effektivera*). Hon hänvisade till språklagen och grundlagen som exempel på välfungerande svenska författningstexter och rekommenderade att de finska och svenska språkversionerna läses mot varandra.

Även om juridiska frågor kan vara nog så besvärliga och svårtolkade, behöver språket inte vara det. Skriven på klar och tydlig svenska skall också lagstiftningen vara. Det framhöll specialforskaren Eivor Sommardahl från Forskningscentralen för de inhemska språken. Hon gav oss rådet att skriva enklare. För att kunna göra det krävs en noggrann analys av skrivprocesserna samt av texten på alla nivåer (diskurs-, text-, menings-, sats- och ordnivå).

Tom Vuori, avdelningschef vid staben för gränsbevakningsväsendet, gav oss en inblick i propositionsberedningen ur uppdragsgivarens synvinkel. Han redogjorde för turerna kring en proposition innan den landar på översättarens bord. För oss översättare som snabbt skall få fram en översättning blev det klart att också lagberedarna arbetar under stor tids-

press. Översättarna utnyttjade tillfället till att komma med konkreta önskemål till uppdragsgivaren: mera information i ett tidigare skede underlättar översättarens arbete och bidrar till att översättningen blir klar snabbare.

Det var meningen att dagen skulle avslutas med en on-line demonstration av hur man hittar EU-termer på Internet. Tyvärr svek tekniken föredragshållarna Diana Nyberg, informatiker vid statsrådets translatorsbyrå, och Kari Raunio, översättare vid riksdagens svenska byrå, som trots de tekniska problemen lyckades visa oss några konkreta exempel på termsökning via Internet. Förteckningen med länkar är i alla händelser mycket nyttig när nätet väl fungerar.

Syftet med anförandena var förutom att ge information också att väcka diskussion. Inte helt oväntat gällde de flesta inläggen och frågorna från publiken terminologi. Dels efterlystes större frihet och flexibilitet i valet av motsvarigheter, dels åter en standardisering av den svenska terminologin. Även om detta kan verka något motstridigt, speglar det egentligen bra översättarens vardag, som präglas av ett ständigt avvägande mellan olika motsvarigheter allt efter sammanhang, mottagare och textens funktion. När vi rör oss mellan olika språkliga verkligheter där term inte alltid svarar mot term, är det viktigt att vi använder motsvarigheter som är förankrade i det svenska språket och inte konstruerade enligt finsk eller engelsk modell enkom för att fylla en "lucka i språket".

Viktigt är det också att göra skillnad mellan termer och vanliga ord och uttryck som inte har termstatus och därför kan varieras. Allt behöver inte regleras. Således framhölls t.ex. att vi bör kunna skriva både "tillsyn över att lagen följs" och "tillsyn över efterlevnaden av lagen" allt efter sammanhang och vid behov bilda sammansättningar som "efterlevnadstill-syn". Tack vare de moderna översättningsverktygen kan vi numera också själva styra språkbruket i önskvärd riktning genom att spara termer och uttryck i översättningsminnen där de återfinns i sitt rätta sammanhang. På så sätt tjänar översättningsminnena som lättillgängliga komplement till handböcker och rekommendationer.

Svårare att besvara visade sig frågan om hanteringen av termkonflikter vara. I och med EU befinner vi oss i en situation där vi har olika termer för samma begrepp beroende på om termen hör hemma i EU-lagstiftningen eller i den nationella lagstiftningen. Bekanta från tidigare är visserligen termkonflikterna mellan finsk och svensk lag, men nytt är att EU-terminologin blivit en del av vår egen lagstiftning och därför förekommer jämsides med den nationella terminologin. Frågan konkretiseras t.ex. vid översättning av myndighetsföreskrifter som innehåller hänvis-

ningar både till nationell lag och till EU-författningar. Att ge ett allmänt rättesnöre för vilken term som då skall användas är inte möjligt, utan avgörandena måste göras fall för fall. Syftet skall vara att undvika missförstånd och att vara konsekvent, att hela tiden för sig själv kunna motivera valet av motsvarighet i varje enskilt fall. Att inte heller den finska terminologin alltid är enhetlig är en klen tröst.

Nya SLAF säger att det svenska lagspråket i Finland inte skall fjärma sig från svenskan i Sverige och att vi i Finland i ny lagstiftning bör ha samma terminologi som i Sverige om det är möjligt. Vidare påpekas att terminologiska skillnader mellan EU-författningar och nationella lagar är tillåtna och att det t.o.m. i en och samma lag kan och får finnas olika termer för samma begrepp. Det rekommenderas inte men det är alltså tillåtet i vissa fall. I längden blir det ohållbart med många termer för samma begrepp och allmänna riktlinjer måste därför tas fram. Det skulle vi alla som sysslar med översättning av förvaltningstexter vara betjänta av. Förslaget om att det följande seminariet i språknämndens regi skall vara ett terminologiseminarium väckte därför stort gensvar bland publiken. Det är något att se fram emot.

£

Eija Puttonen

Översättare vid Finlands Bank

SLAF-rekommendation:

Miljoner och miljarder förkortas inte i löpande text.
I tabeller o. dyl. kan förkortningarna **mn** och **md** användas.
Läs mer på s. 111 i SLAF!

Från proposition till författning

Vad händer egentligen med en lagtext från första utkast till slutlig lag? Hur mycket ändras översättningen under översättningsprocessen och varför?

Det var de övergripande frågorna som fick mig att välja ämnet översättning av lagar från finska till svenska i Finland för min doktorsavhandling. Mer specifikt intresserar jag mig för normer, strategier, arbetsorganisering och institutionell kommunikation vid lagöversättning. För tillfället befinner jag mig ungefär i mitten av min doktorandperiod, vilket innebär att jag hunnit slutföra en del delstudier medan andra ännu återstår.

Den översättningsprocess jag utgår från i min forskning utgörs av fyra steg vid tre olika institutioner: 1. Översättning och granskning vid Statsrådets translatorsbyrå (1-3 översättare, 1 granskare), 2. Granskning vid justitieministeriets laggranskningsenhet (1 granskare), 3. Översättning och granskning av utskottsbetänkanden vid riksdagens svenska byrå (1 översättare, 1 granskare), 4. Slutjustering vid riksdagens svenska byrå (3 granskare).

Därmed genomgår varje lagtext i min studie fyra olika granskningar. I jämförelse med annan typ av översättning, där översättningen ofta granskas endast en gång, kan detta ses som en mycket omfattande kvalitetskontroll. Jag vill ändå poängtera att alla svenska lagar i Finland inte genomgår samtliga fyra steg i processen; alla texter översätts inte vid translatorsbyrån – en del lagar översätts av ministeriernas egna översättare, en del översätts av Folktingets översättare medan andra åter översätts på frilansbasis. Därtill granskas inte alla lagar vid justitieministeriet, vanligen på grund av tidsbrist. Däremot har alla de lagar som ingår i mitt forskningsmaterial genomgått samtliga fyra steg i översättningsprocessen.

Lieselott Nordman

Ändringar i översättningarna

Den första delstudien i min avhandling är en beskrivande analys av de ändringar som görs i översättningarna. Därtill ser jag på fördelningen av ändringarna mellan de olika institutionerna. Som forskningsmaterial analyserar jag för tillfället sju lagpropositioner från 2001. I varje proposition ingår 1–6 lagar som varierar i längd från ca 400 till ca 6 200 ord. Jag utgår i min forskning från den svenska texten och de ändringar som görs i den under de olika granskningarna. Och det görs en hel del ändringar. I de undersökta sju propositionerna görs sammanlagt 1092 ändringar. En av mina hypoteser när jag inledde mitt arbete var att antalet ändringar skulle minska kronologiskt under processens gång. Därmed skulle flest ändringar göras vid den första institutionen i processen och därefter successivt minska. Det visade sig dock att hypotesen inte höll. Det största antalet ändringar görs vid justitieministeriet och vid den sista granskningen av

texten, slutjusteringen vid riksdagen.

Mest görs det syntaktiska och lexikala ändringar i lagtexterna. Tillsammans utgör dessa grupper ca 60 % av samtliga ändringar. De syntaktiska gäller i många fall nominaliseringar och vänstertyngd, men också ordföljdsändringar som påverkar informationsstrukturen i satsen. Att de lexikala ändringarna utgör en stor grupp var att vänta med tanke på att texterna är mycket specialiserade facktexter. Facktexter innehåller alltid många termer och specialord. Därtill påverkas lagtexterna av den textkorpus de ingår i och det krav på likhet och ekvivalens mellan och inom lagtexter detta ställer. Lagtexterna påverkas dessutom av den tradition som finns för genren lagtexter.

Förklaringar och orsaker till ändringar

Följande steg är att studera vilka orsaker och förklaringar det finns till de ändringar som görs. Nyckelord för denna andra delstudie är normer och strategier som styr både översättning och granskning. Varför ges t.ex. tre olika alternativ för finskans *poistaa - förstöra, avföra, utplåna* – då det i den finska texten står *poistaa rekisteristä*? Saken gäller information om personuppgifter i ett register. Två gånger ändras verbet. Eller hur är det nu vi ska översätta *mukaisesti* – de olika institutionerna ger tre olika alternativ, *enligt, i överensstämmelse med* och *i enlighet med*.

Jag har inlett denna andra delstudie med en pilotstudie omfattande tre propositioner. En självskriven förklaring till ändringar i den svenska texten är att det under översättningsprocessens gång sker ändringar, strykningar eller tillägg i den finska texten, vilka sedan förs in i den svenska versionen. Vid strykningar och tillägg gäller det ofta rent innehållsliga ändringar. Men vilka andra förklaringar finns? Framför allt är jag intresserad av att se hur och i vilken utsträckning de rekommendationer som ges i handboken *Svenskt lagspråk i Finland* (SLAF, 1998) följs. Resultaten från pilotstudien visar att alla institutioner gör ändringar som relaterar

till rekommendationerna i SLAF. Liksom för den första deskriptiva delstudien av ändringarna görs flest ändringar vid justitieministeriet och slutjusteringen vid riksdagen.

För att återgå till exemplet med finskans *mukaisesti* skriver SLAF följande: "[...] Ordet **enligt** täcker ofta alla de finska orden [*mukaan, mukaisesti, nojalla*]. I de fall då **mukaisesti** inte motsvaras av *enligt* bör man i stället skriva t.ex. *i överensstämmelse med, med stöd av* eller *i enlighet med*." (SLAF 1998:255; jag utgår i min forskning från 1998 års upplaga av SLAF eftersom lagpropositionerna är från år 2001.). Alldeles entydigt och enkelt är det alltså inte. Exemplet pekar även på ett annat resultat av pilotstudien, nämligen att till och med genren lagtext kan återspegla subjektiva val och preferenser hos de personer som arbetar med texterna. Ett kanske något överraskande resultat för textforskare och översättningsforskare som utgår från att lagtexten är en ytterst bunden textform. För dem som arbetar med texterna i det dagliga arbetslivet är det däremot antagligen väntat att personen/personerna bakom texten också syns i den på ett eller annat sätt. I den undersökta propositionstexten föredrar translatorsbyråns översättare *enligt*, justitieministeriets granskare *i överensstämmelse med* medan slutjusterarna vid riksdagen väljer *i enlighet med*.

I fråga om det andra exemplet med motsvarigheten till finskans *poistaa* ("[...] *tiedot on poistettava rekisteristä* [...]") är granskaren vid translatorsbyrån och granskaren vid justitieministeriet överens om valet *avföra ur registret*, slutjusterarna vid riksdagen däremot föredrar *utplånas ur*. Det är också *utplånas ur* som återfinns i den slutliga tryckta lagtexten. De två verben beskriver två olika handlingar. Av kontexten i lagtexten framgår däremot inte entydigt vad det är som ska ske med informationen, utöver att den inte längre ska ingå i registret. I tidigare lagstiftning används *utplånas* som motsvarighet till finskans *poistaa* i fråga om just information eller uppgifter som inte längre ska finnas i ett register. Det förefaller som om granskarna på riksdagen valt att följa tidigare lagstiftning som riktlinje och därigenom uppnå

likhet mellan lagtexter. Granskarna vid translatörsbyrån och justitieministeriet där-
emot utgår snarast från den finska förlagens
val av *poistaa* och väljer ett svenskt verb
med nära semantisk motsvarighet till det

finska verbet. Det rör sig om två alternativa
strategier. Eftersom det i det här exemplet
finns två adekvata alternativ tolkar jag änd-
ringarna som subjektiva val av granskarna.

£

Lieselott Nordman

Doktorand vid institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur
Helsingfors universitet

KORRIGERINGAR I SLAF

Notera vänligen följande:

s. 153, *står*: Ålands landsskapsregering, bör vara: Ålands landskapsregering.

s. 198, *står*: Jollei muussa laissa toisin säädetä = Om inte något annat föreskrivs (bestäms,
anges, sägs) i någon/annan lag.

bör vara: Jollei muussa laissa toisin säädetä = Om inte (något) annat föreskrivs (bestäms,
anges, sägs) i någon/en annan lag.

s. 240, exempel 3

står: ändras i förordningen den 20 juni...

bör vara: ändras i förordningen av den 20 juni...

s. 244, exempel 7

står: I enlighet med republikens presidents beslut, tillkommet på ...

bör vara: I enlighet med republikens presidents beslut, fattat på ..

s. 269, under Käsitellä, *står*: "jfr Tutkia". Uppslagsordet finns inte i ordlistan.

s. 304. under Talous saknas hänvisningen till Valtiontalous

s.315, *står*: I Sverige har termen invalidpension för länge sedan ersatts med
förtidspension och sjukpension.

bör vara: I Sverige motsvaras termen invalidpension närmast av sjukersättning
och sjukpension.

Nytt på ordboksfronten

Valtioneuvostosanasto/Statsrådsordlistan

En ny upplaga av Valtioneuvostosanasto/Statsrådsordlistan har kommit ut i höst. Utgivare är Statsrådets kansli och för uppdateringen står Språktjänsten vid Translatorsbyrån med Riina Kosunen som redaktör. Ordlistan tar upp både nya och historiska termer och begrepp i anknytning till statsförvaltningen på 13 olika språk, dvs. finska, svenska, engelska, danska, tyska, grekiska, spanska, estniska, franska, italienska, holländska, portugisiska och ryska.

Utgivare: Statsrådets kansli
Förlag: Edita Publishing Oy
ISBN: 951-37-4069-2
ISSN: 1235-7332
Cirkapris: 65 €

Stora finsk-svenska ordboken

Den andra upplagan av Stora finsk-svenska ordboken kom ut i oktober 2004. Ordboken är uppdaterad både till innehållet och till det yttre. Hela ordboken finns nu i ett band med förnyad typografi. Den innehållsliga uppdateringen är gjord i samarbete mellan Forskningscentralen för de inhemska språken och WSOY. Ordboken innehåller ungefär 5 000 nya uppslagsord jämfört med upplagan från 1997, och många specialområden har blivit granskade och kompletterade, bl.a. juridik, medicin, politik, ekonomi, affärsliv, miljö, bokföring, adb och teleteknik.

Utgivare: Werner Söderström Osakeyhtiö och Forskningscentralen för de inhemska språken
Förlag: WSOY
ISBN: 951-0-24714-6
Cirkapris: 89 €

KONTAKTINFORMATION

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd kan sändas per e-post, fax eller post till nämndens sekreterare på någon av följande adresser:

E-postadress: spraknamnden@vnk.fi
Fax: 09-1602 2088
Postadress: Statsrådets svenska språknämnd (sekr.)
Statsrådets translatorsbyrå
PB 23, 00023 STATSRÅDET

Språknämnden behandlar och besvarar **principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk** i Finland.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:
per e-post, fax eller post. Se adresserna ovan. Språkråd sänds gratis till beställaren.

Klaras språkspalt ur Klara nr 3/2004, Regeringskansliet, Stockholm)

Här sker viktiga ting – om ske-sjuka

Substantivsjuka har väl de flesta hört talas om, men ske-sjuka...? I bl.a. författningstexter, kommittédirektiv och propositioner stöter jag ofta på meningar med verbet ske, där saker och ting verkar hända och ske på något magiskt vis. Ofta är meningarna också tunga, krångliga och allmänt svårbegripliga.

Substantivsjuka och ske-sjuka hänger ihop. Med substantivsjuka menas att man gör om verb till substantiv. Några exempel: *måla* blir *utföra måleriarbeten*; *böta* blir *erlägga böter*; *städa* blir *verkställa städningen*. Ett kort verb har blivit flera ord – ett substantiv och ett verb. Verben i substantivfraserna har en vidare, vagare betydelse. Smaka på de kärnfulla *måla*, *böta* och *städa* och jämför dem med de mer obestämda *utföra*, *erlägga* och *verkställa*.

Vad är då ske-sjuka?

Det är när man använder ske, nästan som en joker, i stället för ett konkret, talande verb. De flesta verb görs om till substantiv och som verb används *ske*.

Några exempel:

(mina förslag till omskrivningar i kursiv stil)
Utbetalning av utdelning på nya aktier får inte ske innan ökningen av aktiekapitalet har registrerats. *Utdelningen på nya aktier får inte betalas ut ...*

Inför utfärdandet av de nya reglerna kommer en informationssatsning att ske. *När de nya reglerna börjar gälla kommer vi att informera de personer som...*

Överförande kan ske mot den dömdes vilja. *Dömda kan mot sin vilja få avtjäna sitt straff i sitt hemland.*

Är det fråga om utländsk säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, skall samråd ske med UD. *Ansvarig polismyndighet (?) skall samråda med UD om det gäller ...*

I samband med expedieringen till KU sker också vid behov en genomgång mellan ...*Om det behövs går vi igenom frågan tillsammans med X och Y i samband med att den expedieras till KU.*

Av kommittéförordningen följer att redovisningen skall ske i ett eller flera betänkanden. *X skall redovisas i ett eller flera betänkanden, vilket följer av ...*

Gäller avtalet en tjänst vars fullgörande sker med hjälp av ett medel för distanskommunikation... *Om avtalet gäller en tjänst som utförs med hjälp av mobiltelefon, ...*

Varför används ske så flitigt?

Det är lätt och praktiskt att använda ske i en mängd sammanhang där det kan vara svårt att använda mer märgfulla verb. Många av texterna i Regeringskansliet handlar om saker som inte är så konkreta och påtagliga. Skribenten framträder sällan och genom att låta saker bara ske slipper man ta ställning till vem det är som ska göra det man skriver om.

Vilket intryck ger då en text späckad med ske-fraser? *Ske* signalerar bland annat att texten kan vara

- viktig, seriös, saklig, pålitlig
- opersonlig, obefolkad, stel, ålderdomlig
- komplicerad, krånglig, svårbegriplig, oklar, luddig
- abstrakt, teoretisk, mastig
- diplomatisk, oprecis.

Det finns ju också en rad synonymer till *ske*, som också förekommer rikligt. Exempel på

synonymer: utföras, göras, vidtas, verkställas, företas, bedrivs, äga rum, genomföras, åstadkommas. Även om dessa synonymer inte alltid gör att texten blir så mycket bättre blir den ju i alla fall lite mer varierad.

Får man inte använda ske då?

Självklart går det bra att använda ske. Om meningen är klar och entydig finns det inget som hindrar att vi använder ske, eller någon synonym. En mening som *Tillbakaresan sker på lördag* är det absolut inget fel på. Fast det låter ju både enklare, trevligare och ledigare att skriva exempelvis *Vi reser hem igen på lördag*. Texten blir dessutom oftast mustigare, mer konkret och får mer liv om vi använder verb som betalar, skriver, prövar, granskar, kontrollerar, beställer, lagstiftar i stället för att vi substantiverar dessa och plockar in *ske*. Det beror dock på sammanhanget vilket skrivsätt man väljer.

I nästa exempel *Registrering har skett av inbetalda avgifter* är det oklart *vem* som har registrerat och *vem* som har betalat in. I det här fallet är det inte lämpligt att använda en skefras. Mycket tydligare är det att skriva *Vi har registrerat de avgifter du har betalat in*.

Det finns förstås också en rad mer eller mindre fasta uttryck och talesätt där *ske* används. Några exempel: Hur kunde det ske?; På det fjärde ska det ske; Ske Din Vilja; Mycket sker i det tysta; Bäst som sker; Det som ska ske det sker; Skall ske.

Låt en varningsklocka ringa

Om du märker när du läser igenom de texter du skriver att ”Hoppsan! Det var många ske!” kan du ju pröva att byta ut några av dem. Använd någon synonym till ske eller – ännu bättre – lös upp substantiveringen och använd detta verb direkt. Om det handlar om att *påverka*, *bedöma*, *kontrollera* osv. skriv det i stället för *påverkan sker*, *bedömning sker*, *kontroll sker*.

Avslutningsvis kan vi ju fundera på vad följande mening betyder *Verifiering skall ske genom att kontrollera den mikrobiologiska renheten på aktuella ytor*.

£

Eva Olofsson

Justitiedepartementet, Granskningsenheten

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

Där hittar du också Språkråd i pdf-format.

